

Halfjaarbericht 2017

N.V. Nederlandse Gasunie

Inhoudsopgave

Kerncijfers	3
Halfjaarverslag	5
Financiële resultaten	5
Businessmodel	7
Risicomanagement	8
Belangrijkste veiligheidsresultaten	8
Resultaten Business units	
Netbeheer Nederland	8
Netbeheer Duitsland	10
Participations	11
Resultaten Business Development	11
Bestuursverklaring	13
Geconsolideerde halfjaarrekening	14
Beoordelingsverklaring	28

Kerncijfers

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2017	Eerste halfjaar 2016
Winst-en-verliesrekening		
Opbrengsten	740	814
EBITDA	519	584
EBIT	372	433
Resultaat na belastingen	291	300
Kasstroomoverzicht		
Kasstroom uit operationele activiteiten	452	564
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-/- 103	-/- 149
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-/- 555	-/- 435
Netto kasstroom	-/- 206	-/- 20
Niet-financiële kengetallen		
Getransporteerd volume (TWh)	593	606
Reportable frequency index	4,0	4,1
Leidingbeschadigingen	1	0
Leveringszekerheid (aantal niet of late gasleveringen)	1	1
<hr/>		
<i>In € miljoenen</i>	30 juni 2017	31 december 2016
Balans		
Vaste activa	9.753	10.035
Eigen vermogen	5.799	5.682
Balanstotaal	9.976	10.263
Kengetallen		
Geïnvesteed kapitaal	9.334	9.719
Netto schuld	3.565	3.923
Credit ratings		
Standard & Poor's	AA-	AA-
Moody's Investors Service	A2	A2

Definities bij de kerncijfers

EBITDA	Het resultaat voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen en amortisaties.
EBIT	Het resultaat voor aftrek van rente en belastingen.
Reportable frequency index	Het aantal 'reportable' ongevallen (ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of dodelijke slachtoffers) per miljoen gewerkte uren (inclusief derden), waarbij wij uitgaan van 1.640 werkuren per FTE per jaar.
Geïvesteerd kapitaal	Totaal van materiële vaste activa, investeringen in joint ventures, investeringen in geassocieerde deelnemingen en overige kapitaalbelangen gecorrigeerd voor activa onderhanden werk waarover nog geen vergoeding wordt ontvangen.
Netto schuld	Totaal van langlopende rentedragende leningen, kortlopende financieringsverplichtingen en pensioenvoorziening verminderd met geldmiddelen en kasequivalenten.

Halfjaarverslag

Financiële resultaten

Kerncijfers (gerapporteerd)

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2017	Eerste halfjaar 2016
Opbrengsten	740	814
Totale lasten	-/- 368	-/- 381
Bedrijfsresultaat	372	433
Financiële baten en lasten	-/- 36	-/- 68
Aandeel in resultaat joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividend overige kapitaalsbelangen	31	31
Resultaat desinvestering geassocieerde deelneming	9	-
Resultaat voor belastingen	376	396
Belastingen	-/- 85	-/- 96
Resultaat na belastingen	291	300

Lagere opbrengsten

De opbrengsten over het eerste halfjaar zijn € 74 miljoen lager dan in dezelfde periode van vorig jaar. Deze afname wordt met name veroorzaakt door lagere capaciteitsverkopen in Nederland en Duitsland. Daarnaast zijn enkele lange termijncontracten in het niet-gereguleerde business segment afgelopen.

De tarieven, die Gasunie Transport Services B.V. (GTS) en Gasunie Deutschland (GUD) aan hun klanten in rekening mogen brengen zijn gereguleerd. Deze worden door de toezichthouders in respectievelijk Nederland en Duitsland bepaald aan de hand van de te verwachten toegestane omzet en de verwachte capaciteitsboekingen.

De methode van regulering voor GTS is door de toezichthouder in Nederland (ACM) in februari 2017 vastgesteld. Op 31 mei jl. heeft ACM de transporttarieven gepubliceerd die GTS haar klanten vanaf 1 juli 2017 in rekening mag brengen. Het tarievenbesluit is gebaseerd op de toegestane inkomsten voor 2017 verminderd met de door GTS in het eerste halfjaar 2017 gerealiseerde inkomsten. De omzet van GTS zal om die reden in het tweede halfjaar € 250 miljoen lager uitvallen dan in het eerste halfjaar.

De methode van regulering in zowel Nederland als Duitsland bevat meerdere zogenoemde reguliere 'nacalculaties'. Als de werkelijke omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil verrekend in de tarieven van volgende jaren. Ook voor een deel van de energiekosten van het gastransport geldt een mechanisme van nacalculatie. In de tarieven 2017 is als reguliere nacalculatie begrepen een terugbetaling door GTS van € 61 miljoen en een terugbetaling door GUD van € 3 miljoen. Gasunie zal naar verwachting over 2017 op basis van het reguleringssysteem € 37 miljoen in toekomstige tarieven (2019 en verder) terugontvangen.

Lager bedrijfsresultaat ondanks lagere lasten

De lagere opbrengsten worden slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere lasten over het eerste halfjaar in vergelijking met dezelfde periode van vorig jaar. Het bedrijfsresultaat neemt hierdoor per saldo af met € 61 miljoen. De daling van de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in de eerste helft van vorig jaar een eenmalige toevoeging van € 9 miljoen aan de voorziening is gedaan om leidingen te saneren en te verwijderen.

Resultaat na belastingen

Het resultaat na belastingen bedraagt over het eerste halfjaar € 291 miljoen en is hiermee € 9 miljoen lager dan in dezelfde periode van vorig jaar.

De financiële lasten zijn aanzienlijk lager dan in het eerste halfjaar van 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere rentelasten (€ 24 miljoen) als gevolg van het aflossen van twee langlopende leningen en de lagere intrestpercentages waartegen de herfinanciering heeft plaatsgevonden. Een andere oorzaak is een eenmalig resultaat van € 9 miljoen in 2017 dat samenhangt met het vrijvallen van de negatieve waarde van de koop-/verkoopoptie inzake ons aandeel in de Europese energiebeurs ICE Endex. Onder het 'Resultaat desinvestering geassocieerde deelneming' is de boekwinst op de verkoop van ons aandeel in ICE Endex verantwoord.

Het aandeel in het resultaat van joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividenden van overige kapitaalsbelangen is stabiel gebleven. Het gevolg van bovenstaande ontwikkelingen is dat het resultaat voor belastingen daalt met € 20 miljoen.

Financiële vooruitzichten voor 2017

We verwachten voor geheel 2017 een opbrengst van circa € 1,2 miljard te realiseren. Dit is € 300 miljoen lager dan in 2016 en wordt voornamelijk veroorzaakt door het nieuwe methodebesluit voor GTS. Dit financiële effect zal zich manifesteren in het tweede halfjaar omdat de tarieven naar aanleiding van het methodebesluit per 1 juli 2017 zijn gebaseerd op de toegestane inkomsten voor 2017 verminderd met de door GTS in het eerste halfjaar 2017 gerealiseerde inkomsten. De omzet van GTS zal om die reden in het tweede halfjaar € 250 miljoen lager uitvallen dan in het eerste halfjaar. Het resultaat na belastingen uit reguliere bedrijfsactiviteiten zal naar verwachting tussen de € 300 miljoen en € 350 miljoen bedragen. De uitgaven voor vervangings- en uitbreidingsinvesteringen zullen voor geheel 2017 naar verwachting circa € 300 miljoen bedragen en zijn daarmee in lijn met vorig jaar.

Financiering

Op 31 maart 2017 is een obligatielening met een omvang van € 750 miljoen afgelost. De hiervoor benodigde financiering is gedeeltelijk al in november 2016 aangetrokken door middel van een nieuwe obligatielening van € 300 miljoen. Daarnaast zijn op de geldmarkt kortlopende leningen aangetrokken in de vorm van onderhandse leningen en Euro Commercial Paper (ECP). Van de € 750 miljoen stand-by faciliteit is geen gebruik gemaakt.

Credit ratings

Eind mei heeft rating agency Moody's de vooruitzichten, de zogenaamde "Outlook", voor onze huidige A2 credit rating verhoogd van "Stabiel" naar "Positief". De verbetering van onze Outlook heeft te maken met de verkregen duidelijkheid omtrent de toegestane omzet van GTS in de komende jaren en met de verlaagde investeringsagenda van Gasunie.

Standard & Poor's (S&P) heeft de lange termijn kredietwaardigheidsbeoordeling herbevestigd. Onze lange termijn credit rating bij S&P blijft AA- met een stable outlook.

Businessmodel

Wij behalen onze volledige omzet uit activiteiten die samenhangen met onze gasinfrastructuur. De dienstverlening van Netbeheer in Nederland en in Duitsland is gereguleerd, in tegenstelling tot de overige infrastructuurdiensten van Participations, die niet of deels gereguleerd zijn.

Businessmodel netbeheer Nederland en Duitsland

De netbeheerders in Nederland en in Duitsland bieden hun diensten aan op een klantgerichte en transparante manier. Zij verkopen de beschikbare capaciteit in een betrouwbaar netwerk tegen concurrerende voorwaarden. Op entrypunten kan het gas in het netwerk worden ingevoerd en op exitpunten kan een klant het gas uit het netwerk halen. De klanten sluiten contracten af waarmee ze capaciteit boeken op bepaalde entry- of exitpunten in het netwerk, gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Ons netwerk concurreert ten aanzien van het transport van transitstromen met netwerken in andere Noordwest-Europese landen.

De tarieven die we aan onze klanten in rekening brengen zijn gereguleerd. Ze worden jaarlijks vastgesteld door de toezichthouders die elke 3 tot 5 jaar de methode van regulering opnieuw vaststellen. De toezichthouder in Nederland is de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en in Duitsland de Bundesnetzagentur (BNetzA).

In Nederland en in Duitsland geldt een systeem van omzetregulering: de tarieven worden bepaald door de toegestane omzet voor het betreffende jaar te delen door de geschatte de omvang van de capaciteitsboekingen. Indien deze omvang in de praktijk anders is en daarmee de behaalde omzet, wordt het verschil in omzet verrekend in volgende jaren.

De door de toezichthouder toegestane omzet bestaat uit een kapitaalkostenvergoeding voor het geïnvesteerd vermogen, een vergoeding voor de jaarlijkse afschrijvingskosten (berekend op basis van de door de toezichthouder vastgestelde afschrijvingstermijnen en activawaarde) en een vergoeding voor de operationele kosten.

Businessmodel Participations

Participations levert infrastructuurdiensten onder andere op het gebied van gasopslag, transport door internationale (zee)leidingen en een terminal voor de import van vloeibaar aardgas (LNG). Zij is verantwoordelijk voor de verkoop en levering van deze gasinfrastructuurdiensten. Onze klanten kopen capaciteit waarmee ze de betreffende infrastructuur gedurende een bepaalde periode kunnen gebruiken. De tarieven hiervoor worden in belangrijke mate door de markt van vraag en aanbod bepaald. Het bedrijfseconomische risico en de rendementsdoelstelling van de activiteiten van deze business unit zijn hoger dan die van onze volledig gereguleerde activiteiten.

Met deze activiteiten ondersteunen we de liquiditeit en werking van de gasmarkt. Daardoor dragen ze bij aan de benutting van onze gastransportnetten in Nederland en in Duitsland. Participations ondersteunt de werking van de energiemarkt en de concurrerende prijsvorming. Zij positioneert Nederland als knooppunt in de internationale gasstromen en draagt bij aan de beschikbaarheid van gas op lange termijn. Participations neemt de door Corporate Business Development ontwikkelde nieuwe business voor zowel de bestaande infrastructuur als de energie-oplossingen voor de toekomst in beheer.

Risicomanagement

Onze bedrijfsactiviteiten zijn onderhevig aan risico's. Wij willen deze risico's zo goed mogelijk beheersen. De belangrijkste risico's zoals benoemd in het jaarverslag 2016 onder "Risicoprofiel" zijn nog steeds actueel. Voor onze beoordeling van deze risico's volgen wij uiteraard de interne en externe ontwikkelingen nauwgezet.

Naast onze continue aandacht voor veiligheid gaat veel aandacht uit naar het anticiperen op veranderende marktomstandigheden, stimuleren en ontwikkelen van innovatie en ondernemerschap en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Ook ICT security is een blijvend punt van aandacht. Per saldo is het totale risicoprofiel van Gasunie in het afgelopen halfjaar niet wezenlijk veranderd.

Belangrijkste veiligheidsresultaten

Onze veiligheidsresultaten op het gebied van het voorkomen van leidingbeschadigingen zijn in de eerste zes maanden van dit jaar ten opzichte van het vorig jaar iets achteruit gegaan. Tot op heden heeft één leidingbeschadiging plaatsgevonden tegenover nul leidingbeschadigingen in de eerste helft van 2016.

Onze veiligheidsresultaten op het gebied van het voorkomen van ongevallen met medische behandeling en zwaardere letsels blijven achter bij onze ambitie. De signaalwaarde van de reportable frequency index is voor 2017 scherper gesteld op 3,4 (3,7 in 2016). De actuele stand over de periode juli 2016 tot en met juni 2017 is 4,0 en is daarmee ongeveer gelijk aan dezelfde periode van vorig jaar (4,1). Onze ambitie met het verbeterprogramma Safe@Gasunie is om onder andere de reportable frequency index structureel te verlagen tot onder de 3,0. In het programma ligt de focus op de veiligheidscultuur, het veiligheidsbewustzijn en -gedrag.

Resultaten Business units

Netbeheer Nederland

Gastransport

De hoeveelheid getransporteerde energie is met 1,4% gedaald van 501 TWh in het eerste halfjaar van 2016 naar 494 TWh in de eerste helft van 2017.

Er heeft één kortstondige transportonderbreking plaatsgevonden in het Nederlandse net waarbij tijdens werkzaamheden een veevoerfabriek gedurende 20 minuten geen gas heeft ontvangen.

Productieplafond Groningen

Op 24 mei heeft de Minister van Economische Zaken besloten om in het volgende gasjaar, dat begint op 1 oktober aanstaande, de productie van Groningengas (G-gas) te beperken tot 21,6 miljard m³ per gasjaar. In een koud jaar wordt, op basis van het aantal gerealiseerde zogenoemde graaddagen, een hoger niveau toegestaan tot maximaal 27 miljard m³. Het besluit van de Minister is mede gebaseerd op de analyse over leveringszekerheid die GTS heeft gemaakt.

Kwaliteitsconversie

Als gevolg van de verdere beperking van de G-gasproductie zal een toenemend beroep worden gedaan op de inzet van onze kwaliteitsconversiecapaciteit. Het zogenoemde pseudo G-gas dat hiermee gemaakt wordt, was al toegenomen vanaf vrijwel nihil in 2013 tot 23,4 miljard m³ in 2016. In het eerste halfjaar 2017 heeft GTS 15,3 miljard m³ pseudo G-Gas geproduceerd. Dit is een stijging van 8% ten opzichte van de dezelfde periode van vorig jaar.

Gashandelsplaats (Title Transfer Facility)

Het gas in ons Nederlandse gastransportnet kan via de virtuele gashandelsplaats TTF door marktpartijen verhandeld worden. In de periode januari tot en met mei 2017 is door marktpartijen in totaal 8.899 TWh gas op TTF verhandeld, vergeleken met 9.338 TWh in dezelfde periode van 2016. Wij zien over geheel Noordwest Europa (NBP, NCG, etc.) een lichte daling van de gashandel en in het bijzonder van de handel in seizoensproducten. Ondanks deze lichte daling is het aandeel TTF in het totaal verhandelde volume op Noordwest-Europese hubs toegenomen van 45% naar 48%. Dit onderstreept het belang van de aanwezigheid van een liquide hub bij het invullen van de marktvraag.

Nieuwe tarieven per 1 juli 2017

De transporttarieven van GTS dalen per 1 juli 2017 met gemiddeld 26% ten opzichte van de huidige tarieven. Dat blijkt uit het tarievenbesluit 2017 zoals op 31 mei jl. door de Nederlandse toezichthouder ACM is gepubliceerd.

Deze tarieven zijn gebaseerd op het nieuwe Methodebesluit en x-factorbesluit die de ACM op 24 februari 2017 heeft gepubliceerd en waarin wordt bepaald dat GTS de komende jaren minder inkomsten mag behalen. Het tarievenbesluit is gebaseerd op de toegestane inkomsten voor 2017 verminderd met de door GTS in het eerste halfjaar 2017 gerealiseerde inkomsten. De omzet van GTS zal om die reden in het tweede halfjaar 2017 € 250 miljoen lager uitvallen dan in het eerste halfjaar.

Geïntegreerde energiescenario's

Voor het eerst zijn door ECN, Tennet en GTS samen geïntegreerde energiescenario's ontwikkeld, waarin de toekomstige ontwikkeling van gas, elektriciteit en warmte tot 2035 integraal wordt beschreven. Eind maart zijn deze energiescenario's gepresenteerd aan en positief ontvangen door het ministerie van Economische Zaken en ACM. Deze scenario's worden als basis gebruikt voor de Europese infrastructuurplannen van Entso-g en Entso-e en voor de netwerkontwikkelingsplannen van GTS en Tennet.

Green Deal Aardgasloze wijken

Gasunie heeft samen met minister Kamp, minister Plasterk, staatssecretaris Dijkema en tientallen gemeenten de Green Deal Aardgasloze wijken getekend. Deze Green Deal heeft tot doel om concrete initiatieven om wijken te verwarmen zonder aardgas te stimuleren. Hierdoor kan de nodige ervaring worden opgedaan die nodig is om in 2050 een CO₂-neutrale energievoorziening te realiseren.

Een van onze initiatieven is de campagne 'Groenversnelling'. Hierin wordt het gebruik van hybride warmtepompen in combinatie met groen gas gestimuleerd. Momenteel wordt deze combinatie in 100 woningen in de Groningse gemeenten Winsum en De Marne toegepast.

Fusie GTS en GGS

Per 1 januari 2016 is GTS B.V. gesplitst in twee bedrijven, Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Grid Services B.V. Met als doel om daarmee twee netbeheerders te creëren, een voor het hoofdtransportnet (HTL) en een voor het regionale transportnet (RTL).

In het kader het nieuwe methodebesluit 2017-2021 hebben gesprekken plaatsgevonden tussen ACM, marktpartijen en GTS. Deze gesprekken hebben geleid tot afspraken over een aantal belangrijke onderwerpen. Eén van de gemaakte afspraken is dat GTS afziet van de splitsing en de landelijk netbeheerder blijft voor zowel het HTL- als RTL-netwerk. Het in stand houden van Gasunie Grid Services B.V. als afzonderlijk bedrijf heeft hierdoor geen toegevoegde waarde. Met ingang van 2 januari 2018 zullen GTS en GGS fuseren.

Netbeheer Duitsland

Gastransport

In de eerste helft van 2017 heeft Gasunie Deutschland 99 TWh gas getransporteerd (2016: 105 TWh). Het Nord Stream-entrypunt in Greifswald heeft grotendeels op maximale capaciteit gedraaid. Het volume op het entrypunt van Noordzeegas in Emden en Dornum was circa 7 TWh lager dan in de eerste helft van 2016. De entry-capaciteitsboekingen bij de grenspunten Emden en Oude Statenzijl zijn aanzienlijk lager dan verwacht en de exit-capaciteitboekingen bij Oude Statenzijl zijn veel hoger dan verwacht als gevolg van de hogere H-gas import in Nederland. Per saldo zijn de opbrengsten van de verkoop van transportcapaciteit in het eerste halfjaar 2017 lager dan verwacht.

Er heeft geen transportonderbreking plaatsgevonden in het Duitse net.

Projecten

GUD heeft twee aanvragen ontvangen voor nieuwe netwerkaansluitingen: één voor een LNG-terminal nabij Hamburg en één om de transportcapaciteit naar de Volkswagen energiecentrale in Wolfsburg te verhogen. Deze twee aanvragen betekenen – als de projecten doorgang vinden – een uitbreiding van de bestaande infrastructuur in de komende 4 jaar.

Gashandelsplaats GASPOOL

In de periode januari tot en met mei 2017 is het verhandeld volume op de virtuele gashandelsplaats GASPOOL met 682 TWh licht gestegen ten opzichte van dezelfde periode in 2016 (654 TWh).

L-gas conversie

Door de afnemende productie van laagcalorisch gas (L-gas) in zowel Duitsland als Nederland moeten de eindgebruikersinstallaties in ons marktgebied geschikt gemaakt worden voor hoogcalorisch H-gas. GUD organiseert deze conversie pro-actief om zeker te stellen dat haar gastransportnet optimaal benut blijft en om met een planmatige overgang de transportzekerheid te kunnen blijven waarborgen. De eerste conversieprojecten zijn succesvol afgerond. In de eerste helft van 2017 is de omschakeling van Bremen begonnen, deze zal tot 2019 duren.

Regulering

Aan het eind van het tweede kwartaal van 2016 heeft GUD bij de BNetzA een kostenraming voor de nieuwe reguleringsperiode 2018-2022 ingediend met betrekking tot haar gastransportnet. Aan de hand van een benchmark wordt door de BNetzA de individuele efficiency van de netbeheerders bepaald. De uitkomsten van deze benchmark worden niet voor het vierde kwartaal 2017 verwacht. Het hele proces voor het vaststellen van de toegestane opbrengsten voor de reguleringsperiode 2018-2022 moet eind 2017 zijn afgerond.

Participations

Verkoop aandeel in Europese energiebeurs ICE Endex

Op 28 juni jl. hebben we ons aandeel van 20,9% in ICE Endex Holding B.V., een Europese energiebeurs in derivaten- en spotgas, verkocht aan Intercontinental Exchange (NYSE: ICE), nadat ICE haar koopoptie heeft uitgeoefend. ICE en Gasunie blijven op het gebied van de werking van de energiemarkt samenwerken.

Resultaten Business Development

Voorstel Balgzand-Bacton leiding (BBL) onderdeel TTF-marktgebied

GTS and BBL Company hebben een voorstel ontwikkeld om de BBL, dat aardgas transporteert tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk, onderdeel te laten uitmaken van het TTF-marktgebied. Als resultaat worden het TTF-marktgebied in Nederland en het marktgebied in het Verenigd Koninkrijk (NBP) direct aan elkaar gekoppeld. Het exit-/entrypunt Julianadorp komt te vervallen en daarmee ook de exit-/entrytarieven op dit punt. Daardoor kan eenvoudiger en goedkoper gas getransporteerd worden tussen de twee grootste handelsgebieden in Europa. Inmiddels is er een consultatieronde gehouden onder relevante stakeholders. Rekening houdend met de ontvangen opmerkingen zal een rapportage worden gemaakt over de koppeling van de marktgebieden. Deze rapportage wordt gepubliceerd en besproken met ACM. Bovendien worden de voorgenomen wijzigingen aan de Engelse regulator Ofgem ter goedkeuring aangeboden. De geplande datum van de mogelijke inwerkingtreding is 1 januari 2018.

Power-to-Gas project HyStock

Duurzaam geproduceerde waterstof is een geschikte energiedrager voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding. De mogelijkheden op dit terrein worden door Gasunie in kaart gebracht. Daarbij kan gedacht worden aan het transporteren en opslaan van waterstof, het bijmengen van waterstof in het aardgasnetwerk en het converteren van duurzame elektriciteit in waterstof.

Op 28 juni jl. hebben we besloten te gaan investeren in een power-to-gas installatie op de locatie van de gasopslag nabij Zuidwending in de provincie Groningen. Gasunie dochters EnergyStock en New Energy gaan bij Aardgasbuffer Zuidwending met onder andere de energie van zo'n vijftienduizend zonnepanelen duurzame elektriciteit omzetten in waterstof (het HyStock project). De installatie wordt verhuurd aan marktpartijen die de waterstof bijvoorbeeld kunnen inzetten voor het wegtransport. Een dergelijke installatie wordt de eerste in Nederland met een capaciteit van 1 Megawatt of meer. De locatie is ideaal omdat het de mogelijkheid biedt om in de toekomst waterstof grootschalig op te slaan in de speciaal voor gasopslag gemaakte zoutcavernes.

Omschakeling aardgas-gestookte elektriciteitscentrale naar waterstof

Gasunie gaat samenwerken met Vattenfall/Nuon en Statoil om waterstof in te zetten in de Magnumcentrale in de Groningse Eemshaven. Nuon wil per 2023 één van de drie units van de centrale overschakelen van aardgas op waterstof. Binnen dit innovatieproject zorgt Statoil voor de productie en levering van waterstof. Gasunie onderzoekt hoe de waterstof getransporteerd kan worden naar de energiecentrale en – zo nodig – tijdelijk opgeslagen. Wanneer de omzetting van de eerste gascentrale op waterstof een feit is, kan deze als voorbeeld dienen voor andere centrales.

Gasunie bouwt biogas-demonstratiefaciliteit

Met SCW Systems BV is in maart 2016 een overeenkomst gesloten voor samenwerking om biogas te winnen uit natte biomassa door middel van superkritische watervergassing. In december is gestart met de bouw van een demonstratie-vergassingsinstallatie in Alkmaar en naar verwachting zal in het vierde kwartaal van 2017 de eerste van tien reactoren operationeel zijn. De demonstratiefaciliteit wordt gerealiseerd om in de komende jaren de robuuste werking van de nieuwe technologie op industriële schaal aan te tonen. SCW Systems en Gasunie New Energy zijn ieder voor de helft aandeelhouder van de biogas-demonstratiefaciliteit.

Haalbaarheidsonderzoek LNG-terminal nabij Hamburg

We onderzoeken samen met Oiltanking en Vopak de economische en technische haalbaarheid van de eerste LNG-importterminal voor Duitsland in Brunsbüttel (in de buurt van Hamburg). Deze terminal geeft Duitsland rechtstreekse toegang tot de wereldwijde markt van LNG en vergroot zo de diversiteit in de Duitse energieportefeuille. De terminal zal worden aangesloten op het Duitse gastransportnet en beschikt over faciliteiten voor het aanmeren van zowel grote als kleine schepen alsook voor het beladen van vrachtwagens met LNG om de transportmarkt te bedienen.

De milieuvoordelen van het gebruik van LNG in plaats van stookolie en diesel zijn een lagere uitstoot van CO₂, minder stikstofoxiden en zwavel, geen fijnstof en roet, en stillere motoren. Er wordt tevens samenwerking gezocht met industrieën ter plaatse om optimale energie-efficiëntie te bereiken bij de vergassing. Er is nog geen investeringsbesluit genomen.

Bestuursverklaring

(in de zin van artikel 5:25d lid 2 sub c Wft)

De Raad van Bestuur verklaart dat, voor zover hen bekend,

1. de halfjaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en dat
2. het halfjaarverslag een getrouw overzicht geeft van de belangrijke gebeurtenissen die zich in de eerste zes maanden van het desbetreffende boekjaar hebben voorgedaan en het effect daarvan op de halfjaarrekening, alsmede een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden voor de overige zes maanden van het desbetreffende boekjaar.

J.J. Fennema*, voorzitter

I.M. Oudejans*

U. Vermeulen

Groningen, 21 juli 2017

---

* Statutair bestuurder

Geconsolideerde halfjaarrekening

Verkorte geconsolideerde balans (vóór winstbestemming)

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	30 juni 2017	31 december 2016
Activa			
Vaste activa			
- materiële vaste activa		8.625,5	8.665,3
- investeringen in joint ventures		230,5	233,2
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	6	0,8	11,5
- overige kapitaalbelangen	6	477,0	470,2
- uitgestelde belastingvorderingen		419,0	430,3
Totaal vaste activa		9.752,8	9.810,5
Totaal vlottende activa		223,3	460,7
Totaal activa		9.976,1	10.271,2
Passiva			
Totaal eigen vermogen			
toekomend aan de aandeelhouder		5.799,4	5.601,9
Langlopende verplichtingen			
- rentedragende leningen	2	3.153,6	3.164,3
- personeelsbeloningen	4	97,7	100,4
- overige langlopende verplichtingen	5	276,8	270,1
Totaal langlopende verplichtingen		3.528,1	3.534,8
Kortlopende verplichtingen			
- kortlopende financieringsverplichtingen	3	360,4	794,9
- handelsschulden en overige te betalen posten		288,2	339,6
Totaal kortlopende verplichtingen		648,6	1.134,5
Totaal passiva		9.976,1	10.271,2

Verkorte geconsolideerde winst-en-verliesrekening

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2017	Eerste halfjaar 2016
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
		739,7	814,4
Opbrengsten	7		
Aan investeringen toegerekende kosten		51,6	50,6
Personeelskosten en overige bedrijfslasten		-/- 272,0	-/- 281,4
Afschrijvingen		-/- 147,7	-/- 150,0
		<hr/>	<hr/>
Totale lasten		-/- 368,1	-/- 380,8
		<hr/>	<hr/>
Bedrijfsresultaat	7	371,6	433,6
Financieringsbaten en -lasten		-/- 35,9	-/- 68,3
Aandeel in resultaat joint ventures		17,4	15,9
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen		1,4	1,9
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen		12,2	13,2
Resultaat desinvesteringen geassocieerde deelnemingen	6	9,1	-
		<hr/>	<hr/>
Resultaat vóór belastingen		375,8	396,3
Belastingen		-/- 84,7	-/- 96,5
		<hr/>	<hr/>
Resultaat na belastingen		291,1	299,8
		<hr/>	<hr/>
Resultaat over de periode		291,1	299,8
Toe te rekenen resultaat aan aandeelhouder		291,1	299,8

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2017	Eerste halfjaar 2016
<i>Resultaat na belastingen zoals opgenomen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening</i>		291,1	299,8
Saldo van actuariële winsten en verliezen ter zake van personeelsbeloningen waarvan vennootschapsbelasting	4	4,1 -/- 1,1	-/- 3,9 1,2
<i>Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening</i>		3,0	-/- 2,7
Mutaties van tegen reële waarde gewaardeerde kapitaalbelangen	6	6,9	6,9
Mutaties in de cashflow hedge reserves bij joint ventures en geassocieerde deelnemingen gewaardeerd op nettovermogenswaarde Waarvan vennootschapsbelasting		9,2 -/- 2,3	-/- 9,1 2,3
Mutatie in de cash flow hedge reserve waarvan vennootschapsbelasting		-/- 0,4 0,1	-/- 0,9 0,2
<i>Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening</i>		13,5	-/- 0,6
Totaal van de gerealiseerde en niet- gerealiseerde resultaten		307,6	296,5
Toe te rekenen aan aandeelhouder		307,6	296,5

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen

<i>In € miljoenen</i>	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
Eerste halfjaar 2017						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 46,3	297,4	5.167,1	183,5	5.601,9
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het halve boekjaar	-	6,6	6,9	3,0	291,1	307,6
Uitgekeerd dividend 2016	-	-	-	-	-/- 110,1	-/- 110,1
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	73,4	-/- 73,4	-
Stand per 30 juni	0,2	-/- 39,7	304,3	5.243,5	291,1	5.799,4
Eerste halfjaar 2016						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 46,2	262,1	4.948,5	552,9	5.717,5
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het halve boekjaar	-	-/-7,5	6,9	-/- 2,7	299,8	296,5
Uitgekeerd dividend 2015	-	-	-	-	-/- 331,7	-/- 331,7
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	221,2	-/- 221,2	-
Stand per 30 juni	0,2	-/- 53,7	269,0	5.167,0	299,8	5.682,3

Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2017	Eerste halfjaar 2016
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	587,9	724,1	
Rente, vennootschapsbelasting en overige	-/- 135,3	-/- 160,4	
Kasstroom uit operationele activiteiten		452,5	563,7
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-/- 103,4	-/-148,5
Aflossingen van langlopende schulden	3 -/- 760,7	-/- 710,7	
Opnames van langlopende schulden	2 0,0	650,0	
Mutatie kortlopende financieringsverplichtingen	3 315,5	-/- 42,3	
Uitgekeerd dividend	-/- 110,1	-/- 331,7	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-/- 555,3	-/- 434,7
Mutatie geldmiddelen en kasequivalenten		-/- 206,1	-/- 19,5
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo vorig jaar	238,4	64,7	
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo dit halfjaar	32,3	45,2	
		-/- 206,1	-/- 19,5

Toelichting op de verkorte geconsolideerde financiële overzichten

Aard der bedrijfsactiviteiten

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Het netwerk van Gasunie is één van de grootste gastransport-hogedruknetten in Europa en bestaat uit ongeveer 15.500 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties en ongeveer 1.300 gasontvangststations. De jaarlijkse doorzet van gas bedraagt circa 1.250 TWh (125 miljard m³). Gasunie dient het algemeen belang in de markten waarin ze actief is en streeft ernaar een optimale waarde te creëren voor haar stakeholders. Gasunie biedt transportdiensten aan via haar dochterondernemingen Gasunie Transport Services B.V. in Nederland en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH in Duitsland. Daarnaast biedt ze ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag, LNG-opslag en het certificeren van groen gas via haar dochterbedrijf, Vertogas. Gasunie wil haar infrastructuur en kennis inzetten voor verdere ontwikkeling en integratie van hernieuwbare energiebronnen, en van groen gas in het bijzonder.

De vennootschap is statutair gevestigd te Groningen op Concourslaan 17, ingeschreven onder KvK-nummer 02029700.

Alle op balansdatum uitstaande aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Seizoensinvloed

De kernactiviteit van Gasunie Transport Services B.V., Gasunie Grid Services B.V., Gasunie Deutschland Transport Services GmbH en BBL Company V.O.F. is het transport van aardgas door hun gastransportnet. De omzet bestaat uit de verkoop van de beschikbare transportcapaciteit en transport gerelateerde diensten. Onze klanten kunnen contracten afsluiten waarmee zij capaciteit boeken op bepaalde entry- en exitpunten in het gastransportnet gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Er is een seizoenspatroon in de door onze klanten gecontracteerde regionale transportcapaciteit in Nederland: in de winter wordt meer capaciteit gecontracteerd dan in de zomer. De omzet wordt gerealiseerd door de verkochte transportcapaciteit en staat los van het daadwerkelijk getransporteerd volume. Met name de kosten van netwerkbeheer zijn daarentegen wel afhankelijk van het getransporteerd volume.

De methode van regulering voor GTS is door de toezichthouder in Nederland (ACM) in februari 2017 vastgesteld. Op 31 mei jl. heeft ACM de transporttarieven gepubliceerd die GTS haar klanten vanaf 1 juli 2017 in rekening mag brengen. Het tarievenbesluit is gebaseerd op de toegestane inkomsten voor 2017 verminderd met de door GTS in het eerste halfjaar 2017 gerealiseerde inkomsten. De omzet van GTS zal om die reden in het tweede halfjaar € 250 miljoen lager uitvallen dan in het eerste halfjaar.

Uitgangspunten voor de grondslagen

Op grond van de Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement dient de vennootschap haar geconsolideerde financiële overzichten op te stellen in overeenstemming met de bepalingen van de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling toegepast bij het opstellen van de geconsolideerde halfjaarrekening 2017 zijn consistent met de toegepaste grondslagen bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2016. Vanaf boekjaar 2017 zijn binnen de Europese Unie geen standaarden en interpretaties effectief geworden.

De vennootschap heeft onderzocht in hoeverre IFRS 15 materiële invloed zal hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing en in hoeverre dit zal leiden tot additionele toelichtingen. Naar verwachting is er geen materiele invloed op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap. Wel brengt toepassing van IFRS 15 naar verwachting additionele toelichtingen met zich mee, met name ten aanzien van contracten en afzonderlijke leveringsverplichtingen, en de inschattingen van het management bij het toepassen van deze standaard.

IFRS 16 Leases wordt vanaf het boekjaar 2019 effectief. De vennootschap heeft onderzocht in hoeverre dit materiële invloed zal hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing en in hoeverre dit zal leiden tot additionele toelichtingen. Naar verwachting is er geen materiele invloed op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap. Wel zal er een niet-materiele verschuiving van bedrijfslasten naar rente- en afschrijvingslasten plaatsvinden. Daarnaast zullen zowel de materiele vaste activa als de kort- en langlopende verplichtingen toenemen. De vennootschap verwacht dat deze balansverlenging tussen de 50 en 100 miljoen euro zal bedragen. Voorts zal er in het kasstroom overzicht een verschuiving plaatsvinden van operationele kasstromen naar financieringskasstromen. Tot slot verwacht de vennootschap aanvullende toelichtingen op te stellen inzake de leaseverplichtingen bij de afschrijvingslasten en de financieringslasten.

Overeenstemmingsverklaring

De halfjaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de IFRS standaard 'Tussentijdse financiële verslaggeving' (IAS 34), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en van kracht op 30 juni 2017.

Op de halfjaarrekening heeft geen accountantscontrole plaatsgevonden. Wel heeft een beoordeling plaatsgevonden door de onafhankelijke accountant.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de halfjaarrekening schattingen en beoordelingen, die de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het halve boekjaar beïnvloeden.

De invloed van oordelen en schattingen zijn significant bij de waardering van vaste activa, voorziening voor opruimingskosten en saneringen, uitgestelde belastingen, pensioenen en overige kapitaalbelangen en bij de classificatie van kapitaalsbelangen in het kader van IFRS 10 Consolidated Financial Statements en IFRS 11 Joint Arrangements.

Nadere toelichting

1. Onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen

De boekwaarde en de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk zijn nagenoeg gelijk, zowel in Nederland als in Duitsland. Dit houdt in dat materiële neerwaartse wijzigingen in de realiseerbare waarde naar aanleiding van bijvoorbeeld methodebesluiten voor een volgende reguleringsperiode slechts beperkt kunnen worden opgevangen en kunnen leiden tot een bijzondere waardeverandering.

In 2016 heeft het Duitse ministerie van Economische zaken een evaluatie uitgevoerd van het systeem van tariefregulering voor de Duitse netbeheerders. De conclusie van deze evaluatie was dat er geen majeure wijzigingen zullen worden doorgevoerd in de komende reguleringsperiode, die van 2018 tot 2022 loopt.

Wij verwachten dat de Duitse toezichthouder in het vierde kwartaal van 2017 op basis van deze ongewijzigde systematiek een besluit zal nemen over de toegestane inkomsten van Gasunie Deutschland in de komende reguleringsperiode.

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van (im)materiële en financiële vaste activa.

2. Rentedragende leningen

Het totaalbedrag van € 3.153,6 miljoen (ultimo 2016: € 3.164,3 miljoen) aan langlopende leningen bestaat voor € 2.550,0 miljoen (ultimo 2016: € 2.550,0 miljoen) uit langlopende obligaties en voor € 603,6 miljoen (ultimo 2016: € 614,3 miljoen) uit onderhandse leningen.

Mutatieoverzicht rentedragende leningen:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2017	2016
Stand per 1 januari	3.164,3	2.985,7
Uitgegeven obligatieleningen	-	950,0
Aflossingsverplichtingen in volgend boekjaar	-/-10,7	-/- 771,4
Stand per 30 juni/31 december	3.153,6	3.164,3

Overzicht toekomstige aflossingen:

<i>In € miljoenen</i>	30 juni 2017	31 dec. 2016
Aflossingsverplichting in		
2017	10,7	771,4
2018	321,4	321,4
2019	321,5	321,5
2020	21,4	21,4
2021	800,0	800,0
Na 2021	1.700,0	1.700,0
Totaal van de aflossingsverplichtingen	3.175,0	3.935,7

De vennootschap heeft een rekening-courant faciliteit van € 25 miljoen (ultimo 2016: € 25 miljoen) en een gecommiteerde kredietfaciliteit van € 750 miljoen (ultimo 2016: € 750 miljoen). Per halfjaar 2017 en ultimo 2016 is onder deze faciliteiten geen geld opgenomen. De verschuldigde rente over het opgenomen deel van de faciliteiten betreft een marktconforme variabele rente.

Naast bovenstaande faciliteiten beschikt de vennootschap over een Commercial Paper programma ter grootte van € 750 miljoen (ultimo 2016: € 750 miljoen) en een Medium Term Note (MTN) programma ter grootte van € 7,5 miljard (ultimo 2016: € 7,5 miljard). Binnen het MTN programma is per 30 juni 2017 € 5,3 miljard beschikbaar voor nieuwe emissies.

Inzake de rentedragende leningen en overige faciliteiten zijn geen zekerheden gesteld door de N.V. Nederlandse Gasunie.

3. Kortlopende financieringsverplichtingen

<i>In € miljoenen</i>	30 juni 2017	31 dec. 2016
Aflossingsverplichtingen op langlopende leningen	21,4	771,4
Kortlopende leningen	320,0	-
Kortlopende leningen aan joint ventures	19,0	23,5
Totaal kortlopende financieringsverplichtingen	360,4	794,9

De vennootschap heeft in het eerste halfjaar van 2017 € 760,7 miljoen (eerste halfjaar 2016: € 710,7 miljoen) aan langlopende leningen afgelost.

4. Personeelsbeloningen

De waardering van de pensioenverplichting in overeenstemming met IAS 19 Employee Benefits (Revised) vindt jaarlijks plaats in de tweede helft van het jaar. Per balansdatum is een indicatieve berekening gemaakt van de pensioenverplichtingen rekening houdend met onderstaande gewijzigde aannames.

De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn ten opzichte van de jaarrekening 2016 niet gewijzigd: inflatie 1,9 % (ultimo 2016: 1,9%), de verwachte jaarlijkse salarisverhoging 2,7% (ultimo 2016: 2,7%) en de verwachte pensioenstijging van gepensioneerden 1,7 % (ultimo 2016: 1,7%).

De voorziening voor pensioenverplichtingen heeft betrekking op de pensioenregeling van de werknemers die voor 2012 in dienst zijn getreden bij Gasunie Deutschland. Deze wordt behandeld als een toegezegd-pensioenregeling.

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor werknemers in Duitsland betreft de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken op 30 juni 2016 ter grootte van € 83,2 miljoen (ultimo 2016: € 85,5 miljoen).

Het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten over het eerste halfjaar 2017 bedraagt € 4,1 miljoen voordelig (eerste halfjaar 2016: € 3,9 miljoen nadelig).

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt per 30 juni 2017: € 23,4 miljoen nadelig (ultimo 2016: € 27,5 miljoen nadelig).

5. Overige langlopende verplichtingen

De 'overige langlopende verplichtingen' bestaan uit de 'uitgestelde belastingverplichtingen' en de 'voorzieningen'. Tot 30 juni 2017 is er geen grote dotatie aan of vrijval van de voorzieningen geweest.

6. Financiële instrumenten

De volgende methoden zijn toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie om de reële waarde van financiële instrumenten te benaderen:

- Handelsvorderingen, belastingen en sociale premie, overige vorderingen, geldmiddelen en kasequivalenten, kortlopende financieringsverplichtingen exclusief aflossingsverplichtingen op langlopende leningen, handelsschulden, belastingverplichtingen en overige schulden en overlopende passiva benaderen met hun boekwaarde de reële waarde als gevolg van de korte vervalttermijn van deze instrumenten;
- De overige kapitaalbelangen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde welke wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte kasstromen. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het risicoprofiel, waaronder het kredietrisico, van de overige kapitaalbelangen;
- De rentedragende leningen en aflossingsverplichtingen op langlopende leningen betreffen obligaties met een notering op de beurs van Amsterdam en onderhandse leningen. De reële waarde van de obligaties betreft de marktwaarde tegen de slotkoers op balansdatum. De reële waarde van de onderhandse leningen is berekend door middel van het disconteren van de toekomstige kasstromen tegen de actuele rentecurve. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het eigen risicoprofiel, waaronder het kredietrisico; en
- De afgeleide financiële instrumenten die de vennootschap verplichten tot het leveren van financiële activa tegen een vooraf bepaalde prijs zijn gewaardeerd tegen de reële waarde van de onderliggende financiële activa, bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, rekening houdend met de tussen partijen overeengekomen contractuele bepalingen over de te hanteren waarderingstechniek en andere belangrijke inputgegevens. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het tegenpartijrisico.

De N.V. Nederlandse Gasunie hanteert de volgende hiërarchie van waarderingstechnieken voor het bepalen en waarderen van de fair value van de financiële instrumenten in de balans:

- Niveau 1: Op basis van prijzen op actieve markten voor hetzelfde instrument;
 Niveau 2: Op basis van prijzen op actieve markten voor vergelijkbare instrumenten of op basis van andere waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens zijn ontleend direct of indirect aan zichtbare marktgegevens; en
 Niveau 3: Op basis van waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens niet zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.

De in de balans op reële waarde gewaardeerde activa en passiva zijn volgens de volgende hiërarchie bepaald:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
30 jun. 2017				
- overige kapitaalbelangen	477,0	-	-	477,0
- afgeleide financiële instrumenten	-	-	-	-
31 dec. 2016				
- overige kapitaalbelangen	470,1	-	-	470,1
- afgeleide financiële instrumenten	9,5	-	-	9,5

De overige kapitaalbelangen zijn een belang van 9% in Nord Stream AG, 12,7% in PRISMA European Capacity Platform GmbH en 12,5% in Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.

De belangen in PRISMA European Capacity Platform GmbH, EDSN B.V. en Nordstream AG worden gewaardeerd tegen reële waarde. N.V. Nederlandse Gasunie hanteert bij het bepalen van de reële waarde van relevante activa een disconteringsvoet die gebaseerd is op de risicovrije rente vermeerderd met een passende risico-opslag. Deze door Gasunie gehanteerde disconteringsvoet varieert van 4% tot 7% na belastingen, afhankelijk van het risicoprofiel van het te waarderen actief.

Met ingang van 10 juni 2008 heeft N.V. Nederlandse Gasunie een belang van 9% verkregen in Nord Stream AG, welke twee gaspijpleidingen door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland opereert. Het kapitaalbelang in Nord Stream AG wordt gehouden door Gasunie Infrastructuur AG en is bedoeld als een investering met een duurzaam karakter die dienstbaar is aan de doelstellingen van de N.V. Nederlandse Gasunie. Per 1 oktober 2011 is de eerste en per 8 oktober 2012 is de tweede gaspijpleiding in gebruik genomen.

De verwachte kasstromen zijn gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Indien de disconteringsvoet wijzigt met 0,5%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de reële waarde van € 26,6 miljoen (ultimo 2016: € 26 miljoen).

De waardering wordt gebaseerd op de contante waarde van de kasstromen gebruik makend van een calculatiemodel welke jaarlijks door Nord Stream AG wordt geactualiseerd in het kader van het business plan. Dit model wordt ter beoordeling en goedkeuring voorgelegd aan de aandeelhouders van Nord Stream AG. Het model wordt voorts door het management van de N.V. Nederlandse Gasunie getoetst aan de hand van de periodieke rapportages van Nord Stream AG.

De belangen in PRISMA European Capacity Platform GmbH en Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. worden gewaardeerd tegen reële waarde. Vanwege de relatief beperkte materialiteit van deze kapitaalbelangen is een gevoeligheidsanalyse van de reële waarde berekening niet vermeld.

Op 28 juni jl. heeft Gasunie haar aandeel van 20,9% in ICE Endex Holding B.V., een Europese energiebeurs in derivaten- en spotgas, verkocht aan Intercontinental Exchange (NYSE: ICE), nadat ICE haar koopoptie heeft uitgeoefend. De negatieve waarde van de koop-/verkoopoptie van € 9,5 miljoen die voorheen werd gepresenteerd onder de afgeleide financiële instrumenten is hiermee vrijgevallen ten gunste van de financiële baten en lasten. Voor een nadere toelichting op deze optie verwijzen wij naar de geconsolideerde jaarrekening over 2016 onder punt 6.

De mutaties in de overige kapitaalbelangen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2017	2016
Stand per 1 januari	470,1	434,9
Mutatie reële waarde rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	6,9	35,2
Desinvesteringen	-	
Stand per 30 juni/31 december	477,0	470,1

Onderstaand is een vergelijking opgenomen van de financiële instrumenten waarvan de boekwaarde geen benadering is van de reële waarde:

<i>In € miljoenen</i>	30 jun. 2017		31 dec. 2016	
	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde
Rentedragende leningen	3.153,6	3.512,4	3.164,3	3.532,4
Kortlopend deel van de rentedragende leningen	21,4	21,4	771,4	781,2

7. Financiële informatie per segment

De informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de groep. De operationele segmenten weerspiegelen de managementstructuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden:

- *Gasunie Transport Services*
Dit segment beslaat het netbeheer in Nederland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking. Dit segment omvat de entiteiten Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Grid Services B.V.

- *Gasunie Deutschland*
Dit segment beslaat het netbeheer Duitsland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- *Participations*
Dit segment richt zich op het optimaal benutten van de bestaande deelnemingen, het ontwikkelen van projecten ten behoeve van de energietransitie en het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen. Deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur in Nederland en Duitsland maakt hiervan eveneens deel uit. Onder dit segment vallen tevens de joint arrangements voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten, zoals de BBL-leiding naar het Verenigd Koninkrijk.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de segmenten wijken niet af van de grondslagen zoals die in de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening worden gehanteerd.

De verplichtingen, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan dat segment kunnen worden toegerekend. De transactie prijzen voor leveringen tussen segmenten worden bepaald op zakelijke basis.

Informatie over opbrengsten en resultaat

<i>In € miljoenen</i>	Opbrengsten		Segmentresultaat	
	Eerste	Eerste	Eerste	Eerste
	halfjaar	halfjaar	halfjaar	halfjaar
	2017	2016	2017	2016
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	588,6	650,3	295,5	328,6
- Gasunie Deutschland	108,3	115,1	47,8	49,7
- Participations	60,4	108,9	28,3	55,2
Inter-segment	-17,6	-/- 59,9		
Segmententotaal	739,7	814,4	371,6	433,5
Financiële baten en lasten			4,2	-/- 37,2
Resultaat vóór belastingen			375,8	396,3
Belastingen			-/- 84,7	-/- 96,5
Opbrengsten en resultaat na belastingen over de periode	739,7	814,4	291,1	299,8

In de financiële baten en lasten is een boekwinst van € 9,1 miljoen begrepen van de verkoop van het 20,9% belang in ICE-Endex.

Gedurende het eerste halfjaar 2017 heeft het segment Gasunie Transport Services voor € 4,2 miljoen (eerste halfjaar 2016: € 16,6 miljoen), het segment Gasunie Deutschland voor € 0,1 miljoen (eerste halfjaar 2016: € 0.1 miljoen) en het segment Participations voor € 13,3 miljoen (eerste halfjaar 2016: € 43,2 miljoen) aan inter-segment diensten geleverd.

De Raad van Bestuur,

J.J. Fennema*, voorzitter

I.M. Oudejans*

U. Vermeulen

Groningen, 21 juli 2017

---

*Statutair bestuurder

Beoordelingsverklaring

Aan: de Raad van Bestuur van de N.V. Nederlandse Gasunie

Opdracht

Wij hebben de in dit halfjaarbericht opgenomen verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie van N.V. Nederlandse Gasunie te Groningen bestaande uit de verkorte geconsolideerde balans per 30 juni 2017, de verkorte geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het verkorte geconsolideerde kasstroomoverzicht over de periode van 1 januari 2017 tot en met 30 juni 2017 en de toelichting, beoordeeld. De Raad van Bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen en het weergeven van de tussentijdse financiële informatie in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Het is onze verantwoordelijkheid een conclusie te formuleren bij de tussentijdse financiële informatie op basis van onze beoordeling.

Werkzaamheden

Wij hebben onze beoordeling van de tussentijdse financiële informatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 2410, 'Het beoordelen van tussentijdse financiële informatie door de accountant van de entiteit'. Een beoordeling van tussentijdse financiële informatie bestaat uit het inwinnen van inlichtingen, met name bij personen die verantwoordelijk zijn voor financiën en verslaggeving, en het uitvoeren van cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden. De reikwijdte van een beoordeling is aanzienlijk geringer dan die van een controle die is uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en stelt ons niet in staat zekerheid te verkrijgen dat wij kennis hebben genomen van alle aangelegenheden van materieel belang die bij een controle onderkend zouden worden. Om die reden geven wij geen controleverklaring af.

Conclusie

Op grond van onze beoordeling is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie over de periode van 1 januari 2017 tot en met 30 juni 2017 niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

Groningen, 21 juli 2017

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
drs. J. van Hoof RA